

(i) Printed Pages: 8] Roll No.

(ii) Questions : 9+9+9] Sub. Code :

0	1	2	4
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	2
---	---	---	---

**B.A./B.Sc. (General) 2nd Semester
Examination**

1047

GEOGRAPHY

(In All Mediums)

Paper : IV (Cartography-II)

(Only for USOL Candidates)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 20

English Medium

Note :- Q. No. 1 is compulsory. Answer *four* other questions, selecting *one* from each Unit. Candidates may ask for drawing sheet. Use of colours, stencils etc. is allowed. Credit shall be given for neat, suitable diagrams.

N-16

(1)

Turn Over

For USOL, reappear/improvement candidates, who have not been assessed earlier for Internal Assessment, the question papers shall be of Maximum Marks allotted to the paper(s) concerned in the syllabus (i.e. 30 in this case), and each question will be of 6 marks.

1. Attempt any *four* of the following parts very briefly in about **25** words each :

- (a) Define Cartography.
- (b) Name any *two* ancient Greek cartographers.
- (c) Define Map Scale.
- (d) Name any *two* mechanical methods of map reduction.
- (e) Expand GPS.
- (f) Name the elements of weather.

4×1=4

Unit-I

- 2. Discuss the historical development of Cartography. 4
- 3. What is map design ? Describe and show the main elements of map design. 4

Unit-II

4. What is the need to reduce or enlarge maps ?
Describe Similar Triangles Method of map
enlargement with suitable sketches. 1,3
5. Write a brief essay on GPS, its development and
application. 4

Unit-III

6. How can Indian Daily Weather Maps be interpreted ?
Make a rough imaginary map/sketch on the answer
sheet and interpret with proper steps. 4
7. Draw symbols used on a Weather Map for any *four*
of the following and explain briefly :
(a) Haze	(b) Squall
(c) Fog	(d) Very Rough Sea
(e) Overcast sky	1×4=4

Unit-IV

8. Draw isobars for any *two* of the following and
explain briefly :
(a) Cyclone	(b) Col
(c) Wedge	2,2
9. What is Weather Forecasting ? Discuss its
development, applications and recent advances. 4

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न चुनकर अन्य चार प्रश्नों के उत्तर दीजिए। ड्राइंगशीट मांग सकते हैं। कलर, स्टेंसिल इत्यादि की अनुमति है। स्वच्छ तथा सही चित्रों को वरीयता दी जायेगी।

USOL, रि-एपीयर/इम्प्रूवमेंट परीक्षार्थियों के, जिनके अंदरूनी मूल्यांकन में अंक नहीं लगे, के लिए पाठ्यक्रम से संबंधित (जैसे 30 अंक) अधिकतम अंक, अंदरूनी मूल्यांकन की जगह बढ़ा दिए जाएंगे। प्रत्येक 6 प्रश्न अंक का है।

1. निम्नलिखित में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर प्रत्येक लगभग 25 शब्दों में दीजिए :

- (a) कार्टोग्राफी (मानचित्रकारी) की परिभाषा दीजिए।
- (b) किन्हीं दो प्राचीन ग्रीक मानचित्रकारों के नाम लिखिए।
- (c) मानचित्र पैमाने की परिभाषा दीजिए।
- (d) मानचित्र छोटा करने की दो यांत्रिक विधियों के नाम लिखिए।
- (e) GPS का पूरा नाम लिखिए।
- (f) मौसम के तत्वों के नाम लिखिए।

4×1=4

इकाई-I

2. कार्टोग्राफी के ऐतिहासिक विकास का वर्णन कीजिए। 4
3. मानचित्र डिजाइन क्या है ? मानचित्र डिजाइन के प्रमुख तत्त्वों का वर्णन कीजिए तथा दर्शाइए। 4

इकाई-II

4. मानचित्रों को छोटा करना तथा बड़ा करने की क्या आवश्यकता है ? उचित रूपरेखा के साथ मानचित्र बड़ा करने के समरूप त्रिभुज का वर्णन कीजिए। 1,3
5. GPS पर संक्षिप्त निबन्ध लिखिए तथा इसके विकास एवं अनुप्रयोग लिखिए। 4

इकाई-III

6. भारतीय दैनिक मौसम मानचित्र की व्याख्या कैसे कर सकते हैं ? उत्तर-पुस्तिका पर एक काल्पनिक मानचित्र/रूपरेखा बनाइए तथा उचित सोपानों (पदों) सहित व्याख्या कीजिए। 4
7. निम्नलिखित में से किन्हीं चार के मौसम मानचित्र के चिह्न बनाइए तथा संक्षिप्त वर्णन कीजिए :
- (a) धुंध (b) आँधी
- (c) कोहरा (d) अति अशान्त समुद्र
- (e) आच्छादित आकाश 1×4=4

ਝਕਾਝ-IV

8. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਮੈਂ ਸੇ ਕੋਝ ਫੋ ਸਮਫਾਫ ਰੇਖਾਝ ਖੀਂਚਿਝ ਤਥਾ ਸੰਖਿਪਤ
ਵਰਨਨ ਕੀਝਿਝ :

(a) ਚਕਰਵਾਤ

(b) ਕੋਲ

(c) ਵੈਝ

2,2

9. ਸੈਸਮ ਪੂਰਵਨੁਸਾਨ ਕਥਾ ਹੈ ? ਝਸਕੇ ਵਿਕਾਸ, ਅਨੁਪਰਯੋਗ ਤਥਾ ਹਾਲ
ਹੀ ਮੈਂ ਹੁਝੰ ਤਰਕਿਕਯੋਂ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕੀਝਿਝ।

4

(Punjabi Medium)

ਨੋਟ :- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ । ਹਰ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਇੱਕ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣਕੇ ਕਿਸੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ । ਡਰਾਇੰਗਸ਼ੀਟ
ਮੰਗ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਕਲਰ , ਸਟੇਂਸਿਲ ਆਦਿ ਦੀ ਆਗਿਆ
ਹੈ । ਸਾਫ ਅਤੇ ਠੀਕ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।
USOL ਰੀ-ਅਪੀਅਰ/ਇੰਮਪ੍ਰੂਵਮੈਂਟ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਵਿੱਚ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ , ਲਈ
ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਸਬੰਧਤ : (ਜਿਵੇਂ 30 ਅੰਕ) ਅਧਿਕਤਮ ਅੰਕ ,
ਅੰਦਰੂਨੀ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ । ਹਰ
ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6 ਅੰਕ ਦਾ ਹੈ ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ ਹਰ ਇੱਕ ਉੱਤਰ
ਲੱਗਭੱਗ 25 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :

(1) ਕਾਰਟੋਗਰਾਫੀ (ਮਾਨਚਿੱਤਰਕਾਰੀ) ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ।

- (2) ਕਿਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਾਨਚਿੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ।
- (3) ਮਾਨਚਿੱਤਰ ਪੈਮਾਨੇ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ ।
- (4) ਮਾਨਚਿੱਤਰ ਛੋਟਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਯੰਤਰਿਕ ਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ।
- (5) GPS ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ।
- (6) ਮੌਸਮ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ । 4x1=4

ਇਕਾਈ-I

2. ਕਾਰਟੋਗਰਾਫੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 4
3. ਮਾਨਚਿੱਤਰ ਡਿਜਾਇਨ ਕੀ ਹੈ ? ਮਾਨਚਿੱਤਰ ਡਿਜਾਇਨ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦਰਸਾਓ । 4

ਇਕਾਈ-II

4. ਮਾਨਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਨਚਿੱਤਰ ਵੱਡਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੂਪ ਤ੍ਰਿਭੁਜ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 1,3
5. GPS ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨਿਬੰਧ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਿਖੋ । 4

ਇਕਾਈ-III

6. ਭਾਰਤੀ ਦੈਨਿਕ ਮੌਸਮ ਮਾਨਚਿੱਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਜਵਾਬ-ਉੱਤਰ ਸ਼ੀਟ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਕਾਲਪਨਿਕ/ਮਾਨਚਿੱਤਰ/ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਪੈਮਾਨੇ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ । 4

7. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਚਾਰ ਦੇ ਮੌਸਮ ਮਾਨਚਿੱਤਰ ਦੇ ਚਿੰਨ ਬਣਾਓ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕਰੋ :

(1) ਧੁੰਦ	(2) ਹਨੇਰੀ
(3) ਕੋਹਰਾ	(4) ਅਤਿ ਅਸ਼ਾਂਤ ਸਮੁੰਦਰ
(5) ਗੁਪਤ ਅਕਾਸ਼	

1×4=4

ਇਕਾਈ-IV

8. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਸਮਦਾਬ ਲਕੀਰਾਂ ਖਿੱਚੋ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਕਰੋ :

- (1) ਵਾਵਰੋਲਾ
- (2) ਛਾਣਨੀ
- (3) ਵੈਜ

2,2

9. ਮੌਸਮ ਪੂਰਵ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਵਿਕਾਸ , ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।

4